

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

เศรษฐศาสตร์

ม.๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ศ.ดร.ธีรณ พงศ์มพัฒน์
รศ.จรินทร์ เทศวานิช
รศ.สุนทีย นุญสมบัติ

ผู้ตรวจ

ผศ.ดร.ธนรักษ์ เหล่าสุทธิ
รศ.ดร.สุจิตรา ชำนิวิทย์กรณ์
นางสาวเยาวลักษณ์ อักษร

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-041-6

รหัสสินค้า ๒๑๑๓๑๑๔

อักษ
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

พิมพ์ที่ : บริษัท ไทยรับเล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

เศรษฐศาสตร์ ม.๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ศ.ดร.ธีรณ พงศ์มพัฒน์
รศ.จรินทร์ เทศวานิช
รศ.สุนทิพย์ บุญสมบัติ

คำเตือน

หนังสือเล่มนี้ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ห้ามมิให้ผู้ใด ทำซ้ำ คัดลอก
เลียนแบบ ทำสำเนา จำลองงานจากต้นฉบับหรือแปลงเป็นรูปแบบอื่นในวิธีต่าง ๆ ทุกวิธี
ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิด ผู้กระทำจะต้อง
รับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา

คำนำ

การศึกษาเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียน
มีความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตาม
สภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา
ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมี
คุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

ทั้งนี้ สารที่ผู้เรียนต้องศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา มีอยู่ด้วยกัน ๕ สาร ประกอบด้วย สารศาสนา
ศีลธรรม จริยธรรม สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สารเศรษฐศาสตร์
สารประวัติศาสตร์ และสารภูมิศาสตร์

ซึ่งในการจัดทำหนังสือเรียนจะจัดแยกเป็นสาร สารละ ๑ เล่ม เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การจัดการเรียน
การสอน สำหรับสารเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้ ได้จัดทำให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
แกนกลางและตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง** ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเนื้อหาสาระจะว่าด้วยความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
ทรัพยากร ความขาดแคลน การเลือก และค่าเสียโอกาส การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมบริโภค ค่านิยมและพฤติกรรมบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของ
พฤติกรรมดังกล่าว ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทรงงานและ
โครงการตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ต่อสังคมไทย ความหมาย ประเภท และความสำคัญของสถาบันการเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ บทบาท หน้าที่
ของธนาคารกลาง การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และ
สถาบันการเงิน การพึ่งพาอาศัยและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประเทศ
และเสนอแนวทางแก้ไข ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน ความสำคัญของทรัพย์สินทาง
ปัญญา กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ตัวอย่างการละเมิดแห่งทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละ
ประเภท รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
นำไปสู่การเกิดสมรรถนะสำคัญ

คณะผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวก
แก่ครูและผู้เรียน เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตัวชี้วัดและมาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดไว้
ทุกประการ

คณะผู้เรียบเรียง

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

๑. ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์
๒. ขอบข่ายและเป้าหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์
๓. ทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์

๑

๒

๕

๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

พฤติกรรมผู้บริโภค

๑. การบริโภค
๒. อุปสงค์ อุปทาน
๓. ทรัพยากรในทางปัญญญา

๑๓

๑๔

๒๑

๒๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

สถาบันการเงิน

๑. ความหมายและความสำคัญของสถาบันการเงิน
๒. ประเภทของสถาบันการเงิน
๓. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน

๓๗

๓๘

๓๙

๕๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

เศรษฐกิจประเทศไทย

๑. ลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
๒. การพึ่งพาอาศัยและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ
๓. ปัญหาเศรษฐกิจของไทย

๕๗

๕๘

๖๒

๖๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

เศรษฐกิจพอเพียง

๑. ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๒. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
๔. โครงการพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
๕. หลักการเศรษฐกิจพอเพียง
๖. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของสังคม
๗. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของนักเรียน
๘. ความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทย

๗๑

๗๒

๗๕

๗๗

๗๘

๘๖

๘๗

๘๘

๙๐

มนุษย์มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ มีการผลิต การบริโภค และการจำหน่ายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ บริหารเงินออม เงินทุน และทรัพยากรของตนให้เกิดประโยชน์อย่างประหยัดและคุ้มค่าที่สุด

ในปัจจุบันประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความต้องการทรัพยากรเพิ่มขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด การแบ่งปัน การแย่งชิงทรัพยากรก็เกิดขึ้นมากกว่าในอดีต ซึ่งวิชาเศรษฐศาสตร์จะช่วยทำให้เราเกิดความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในสังคม

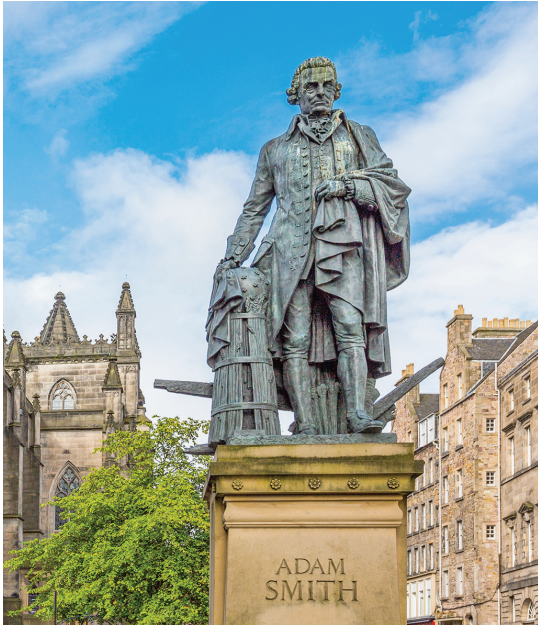
ตัวชี้วัด

- อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ (ส ๓.๑ ม.๑/๑)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
- ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการไม่จำกัด ความขาดแคลน การเลือก และค่าเสียโอกาส

๑. ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์

แอดัม สมิท ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยแต่งหนังสือสำคัญเรื่อง ความมั่งคั่งแห่งชาติ

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังปรากฏอยู่ในหลักปรัชญาของนักปรัชญาที่มีชื่อเสียง เช่น เพลโต อริสโตเติล แต่ไม่ได้ถือเป็นหลักหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ จนกระทั่งในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ แนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์จึงได้เริ่มศึกษากันอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จาก แอดัม สมิท (Adam Smith) ได้แต่งหนังสือ เรื่อง “ความมั่งคั่งแห่งชาติ” (The Wealth of Nations) ที่กล่าวว่า รัฐบาลควรเข้ามาแทรกแซงหรือเกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าให้น้อยที่สุด และยังให้ทัศนะว่า ความมั่งคั่งของชาติจะมาจากการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด หนังสือเล่มนี้นับเป็นหนังสือทางเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของโลก

๑.๑ ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์

ด้วยเหตุที่มนุษย์มีความต้องการมากจนไม่มีขีดจำกัด แต่ทรัพยากรมีอยู่จำกัด ทำให้มนุษย์ไม่สามารถนำทรัพยากรมาบำบัดความต้องการของตนเองได้อย่างเพียงพอ จึงต้องมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เช่น มนุษย์มีความต้องการด้านการเพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตมากที่สุด แต่ในความเป็นจริงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดินและน้ำมีอยู่จำกัด จึงไม่สามารถเพาะปลูกได้เพียงพอเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องแบ่งปันที่ดินและน้ำบางส่วนสำหรับทำกิจกรรมประเภทอื่น ๆ ด้วย

ดังนั้น วิชาเศรษฐศาสตร์จึงมีคำจำกัดความอย่างสั้น ๆ ว่า “เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการอันไม่สิ้นสุดของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด” หรืออาจกล่าวได้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่านั่นเอง

คำว่า “เศรษฐศาสตร์” (Economics) เป็นคำที่มีรากฐานมาจากคำว่า “oikonomia” หรือ “oikonomikos” ซึ่งเป็นภาษากรีก แปลว่า “การบริหารจัดการของครัวเรือน” ในอดีตเคยเป็นวิชาว่าด้วยเศรษฐกิจการเมือง แต่ภายหลังได้มีการพัฒนาให้เป็นศาสตร์เฉพาะมากขึ้น เรียกว่า เศรษฐศาสตร์

๑.๒ ความสำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์

วิชาเศรษฐศาสตร์มีความสำคัญในระดับต่าง ๆ ดังนี้

๑) ระดับบุคคลและครัวเรือน ในการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลและครัวเรือนย่อมประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรอยู่ตลอดเวลา เพราะทรัพยากรมีจำกัด วิชาเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้บุคคลและครัวเรือนจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น นักเรียนได้รับเงินค่าขนมไปโรงเรียนวันละ ๑๐๐ บาท นักเรียนจะจัดสรรเงินที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร เพื่อซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ หรือในกรณีหัวหน้าครอบครัว จะต้องตัดสินใจว่าจะเลือกทำงานที่ไหนดีจึงจะทำให้มีรายได้สูงสุด หรือเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานสูงขึ้น

๒) ระดับผู้ผลิต ในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต ผู้ผลิตก็ต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรเช่นเดียวกัน วิชาเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้ผู้ผลิตตัดสินใจว่าในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง จะต้องใช้แรงงาน วัตถุดิบเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด ในสัดส่วนอย่างไร จึงจะทำให้เสียต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด และเมื่อผลิตสินค้าแล้ว ผู้ผลิตก็ต้องตัดสินใจต่ออีกว่าจะตั้งราคาขายสำหรับผู้บริโภคเท่าใด จึงจะทำให้ได้รับผลตอบแทนหรือกำไรสูงสุด

๓) ระดับประเทศ ประเทศต่าง ๆ ต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารประเทศหรือรัฐบาลก็ต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาช่วยจัดสรรทรัพยากรให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

ในขณะเดียวกัน การแก้ปัญหาเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาค่าครองชีพสูง รัฐบาลสามารถนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ วางแผนบริหารงานและแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ จึงจะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ให้ผ่านลุล่วงไปได้ด้วยดี

ในการผลิตสินค้าและบริการ ผู้ผลิตต้องหาทางใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และจะได้มีต้นทุนต่ำสุด ให้ได้ผลกำไรสูงสุด

๑.๓ ประโยชน์ของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์

วิชาเศรษฐศาสตร์มีประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป ทั้งที่เป็นผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ และรัฐบาล ดังนี้

ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด

๑) ในฐานะผู้บริโภค ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้ผู้บริโภคจัดสรรรายได้ที่มีอยู่จำกัดไปซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม คำนวณ และเกิดประโยชน์มากที่สุด และยังทำให้ผู้บริโภคเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการบริโภค ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการได้อย่างถูกต้อง มีเหตุมีผล และกำหนดวางแผนการบริโภค การออม และการกระทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

เรื่องน่ารู้ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่ทุก ๆ ประเทศในโลกต้องประสบ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ปัญหา ดังนี้

๑. ผลิตอะไร (what to produce) เป็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจว่าจะผลิตสินค้าและบริการอะไรบ้าง ผลิตเป็นจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอแก่ความต้องการ ดังนั้น จึงควรเลือกผลิตสินค้าและบริการที่เป็นที่ต้องการและจำเป็นมากที่สุดก่อนเป็นลำดับแรก

๒. ผลิตอย่างไร (how to produce) เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าจะเลือกใช้เทคนิคการผลิตอย่างไร จึงจะทำให้เสียต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำที่สุด

๓. ผลิตเพื่อใคร (for whom to produce) เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมานั้น จะแบ่งสรรหรือจำหน่ายจ่ายแจกให้แก่บุคคลใดบ้างจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

สำหรับวิธีการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบของระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ

๒) ในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ

ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้ผู้ผลิตนำไปใช้ตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจว่าจะทำธุรกิจใด ใช้เทคนิคการผลิตอย่างไรเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด ผลิตสินค้าในปริมาณเท่าใด ราคาเท่าไร จึงจะเสียต้นทุนต่ำที่สุดหรือได้รับกำไรสูงสุด และในทำนองเดียวกับผู้บริโภค วิชาเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้ผู้ผลิตเข้าใจในปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น รู้สาเหตุและผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ผลิตสามารถเลือกลงทุนในธุรกิจได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น

๓) ในฐานะรัฐบาล

ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้รัฐบาลเข้าใจสาเหตุและผลของปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขโดยกำหนดออกมาเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น การจัดเก็บภาษี การบริหารงบประมาณ การลงทุน

ในสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การสาธารณสุข การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การบริหาร หนี้ภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและประเทศชาติ

การลงทุนในกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลนำมาใช้แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

๒. ขอบข่ายและเป้าหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์

วิชาเศรษฐศาสตร์มีความประสงค์ที่จะกำหนดแนวทาง หรือนโยบายในการแก้ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอและแก้ไขปัญหาความขาดแคลนที่เกิดขึ้นในสังคมให้บรรเทาลง นอกจากนี้ วิชาเศรษฐศาสตร์ยังมุ่งพัฒนาตามแนวทางหรือนโยบายที่จะทำให้สังคมมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้อีกด้วย

๒.๑ ขอบข่ายของวิชาเศรษฐศาสตร์

วิชาเศรษฐศาสตร์ศึกษาครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ มากมาย โดยพยายามอธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรและการแก้ไขปัญหาบางประการที่สังคมไม่พึงปรารถนา ด้วยเหตุนี้ นักเศรษฐศาสตร์ได้แบ่งขอบข่ายของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ออกเป็น ๒ สาขาวิชาใหญ่ ๆ คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาคและเศรษฐศาสตร์มหภาค

๑) เศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomics) เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในส่วนย่อยระดับบุคคล หรือองค์กรธุรกิจหน่วยใดหน่วยหนึ่ง เช่น การศึกษาถึงพฤติกรรม

การศึกษาถึงพฤติกรรมในการจับจ่ายซื้อสินค้าของผู้บริโภค จัดเป็นเศรษฐศาสตร์จุลภาค

ของผู้บริโภค พฤติกรรมของผู้ผลิตในการกำหนดราคาสินค้า ตลาดสินค้า และปัจจัยการผลิต เนื่องจากเศรษฐศาสตร์จุลภาคส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการกำหนดราคาของสินค้าและบริการ หรือปัจจัยการผลิต ทำให้ในบางครั้งเรียกเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่า “ทฤษฎีราคา”

๒) เศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomics) เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจทั้งระบบในระดับส่วนรวมของประเทศ เช่น รายได้ประชาชาติ ปริมาณเงิน การบริโภค การออมและการลงทุน การจ้างงานโดยรวม การค้าระหว่างประเทศ การเงิน การคลัง หนี้สาธารณะ การพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด

เศรษฐศาสตร์ทั้งสองสาขาดังกล่าวมีความสำคัญเท่า ๆ กัน และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงต้องศึกษาทั้งสองสาขาประกอบกัน เพราะในการศึกษาพฤติกรรมของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ในภาพรวม จำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมของหน่วยเศรษฐกิจแต่ละหน่วยที่เป็นส่วนย่อยก่อนว่ามีลักษณะอย่างไร การศึกษาทั้งสองสาขาจะช่วยให้เข้าใจการทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจทั้งระบบได้ดียิ่งขึ้น

๒.๒ เป้าหมายในการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์

เป้าหมายในการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ มีดังนี้

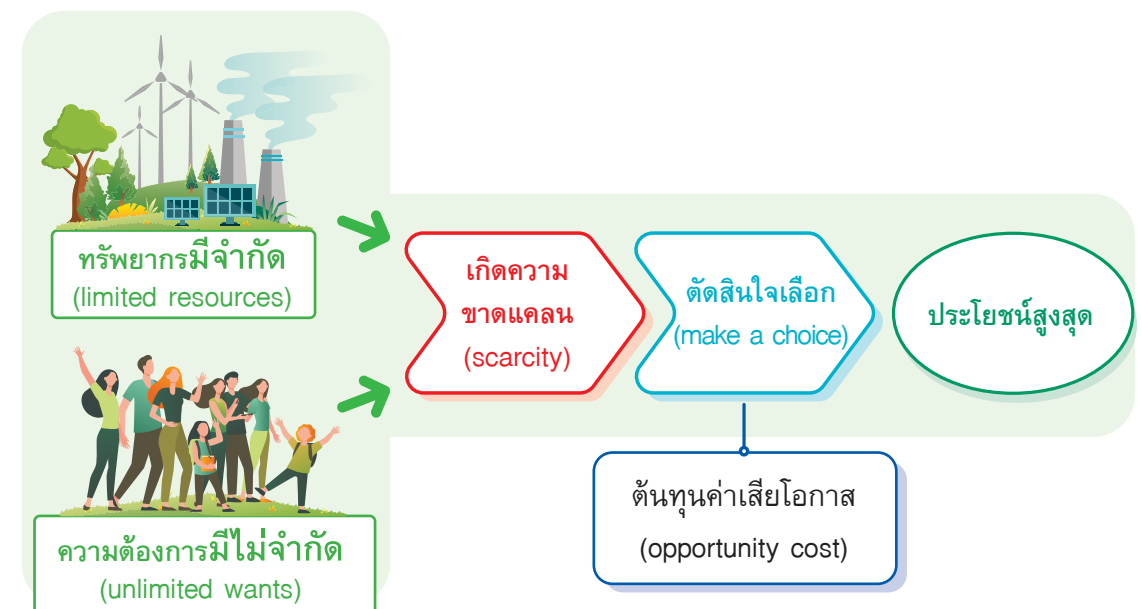
๑. มุ่งทำความเข้าใจในพฤติกรรมทางด้านเศรษฐกิจของมนุษย์ เช่น ศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า เพื่อนำไปใช้วางแผนการผลิตหรือแนวโน้มของราคาสินค้าบริโภคที่สำคัญ นอกจากนี้ ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่หลายฝ่ายทั้งผู้ประกอบการ นักบัญชี แพทย์ เกษตรกร วิศวกร สถาปนิก หรือศิลปิน เพราะสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาสภาพตลาดและราคาที่มีความเกี่ยวข้องกับตน ตลอดจนเข้าใจนโยบายของรัฐที่ควบคุมธุรกิจของตนเองอยู่

๒. เพื่อทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ที่เป็นผลมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การที่ราคาน้ำมันสูงขึ้นเรื่อย ๆ จะมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างไร

๓. เพื่อให้เกิดความเข้าใจการออกนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การที่รัฐบาลกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อลงทุนในกิจการสาธารณูปโภค การให้สัมปทานแก่เอกชนลงทุนด้านคมนาคมขนส่ง การจ่ายเงินลงไปยังหมู่บ้านเพื่อกระตุ้นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับผู้ที่มีรายได้น้อยในท้องถิ่น การเก็บภาษีสินค้าบางประเภทเพิ่มขึ้นเพื่อหารายได้ชดเชยการมีความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ และจะได้ให้ความร่วมมือหรือให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ

๓. ทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์

ด้วยเหตุที่ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกนั้นมีจำกัด ดังนั้น เราจึงไม่สามารถแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการอันไม่จำกัดของเราได้อย่างครบถ้วน จึงทำให้เกิดความขาดแคลนขึ้น เราจึงต้องเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดนี้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด อย่างไรก็ตาม การที่เราไม่สามารถเลือกหรือทำทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างดีพร้อม ๆ กันในเวลาเดียว จึงทำให้มีค่าเสียโอกาสเกิดขึ้น

๑) ทรัพยากรมีจำกัดแต่ความต้องการมีไม่จำกัด ทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์ หรือที่เรียกว่า ปัจจัยการผลิต เป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑.๑) ที่ดิน (land) คือ พื้นดินที่ใช้ในการเพาะปลูกหรือใช้ประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น เป็นที่ตั้งของโรงงาน รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่บนผืนดิน ในดิน และสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศเหนือพื้นดินนั้น ดินเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ผลตอบแทนจากที่ดิน คือ ค่าเช่า

๑.๒) แรงงาน (labour) คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นผู้ใช้กำลังกายและกำลังความคิดในการผลิตสินค้าและบริการ ผลตอบแทนของแรงงาน คือ ค่าจ้าง ค่าแรง หรือเงินเดือน ซึ่งผู้ประกอบการจ่ายให้

๑.๓) ทุน (capital) คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น เครื่องจักร โรงงาน อุปกรณ์การผลิตต่าง ๆ ส่วนเงินตราไม่ใช่ทุน เป็นเพียงสื่อกลางเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยทุน ผลตอบแทนจากการลงทุน คือ ดอกเบี้ย

■ โรงงาน จัดเป็นทุนอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ในการผลิต ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ผลิตสินค้าและบริการ

๑.๔) ผู้ประกอบการ (entrepreneurship) คือ ผู้รวบรวมปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุนมาผลิตเป็นสินค้าและบริการ ผู้ประกอบการอาจจะเป็นหน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน หรือเอกชนเพียงคนเดียวก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการต้องยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการผลิต และการบริหารจัดการในกระบวนการผลิต ผลตอบแทนที่ได้รับ คือ กำไร หรืออาจจะขาดทุน

ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่มีย่อยอย่างจำกัด ทำให้ผลผลิตที่สังคมจะผลิตได้มีจำนวนจำกัดตามไปด้วย เช่น พื้นที่เพาะปลูก ๑ ไร่ สามารถปลูกข้าวได้ปีละ ๑๐ ถึง ถ้าพื้นที่ ๑๐ ไร่ ก็จะมีข้าวสนองความต้องการได้เพียง ๑๐๐ ถึง ซึ่งอาจไม่สามารถสนองความต้องการที่ไม่จำกัดของมนุษย์ได้

ขณะเดียวกันความต้องการของมนุษย์ก็ยังเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรด้วย เป็นผลให้ความต้องการยิ่งมีมากกว่าที่สังคมจะเพิ่มผลผลิตให้ได้ ทำให้ไม่มีผลผลิตเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ส่งผลให้ทรัพยากรการผลิตที่มีจำกัดอยู่แล้วประสบภาวะขาดแคลนยิ่งขึ้น ทำให้เกิดปัญหาตามมา นั่นคือ ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรและการกักตุนผลผลิต

๒) ความขาดแคลน (scarcity) เป็นผลมาจากการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่สมดุลหรือไม่สอดคล้องกับความต้องการที่ไม่จำกัดของมนุษย์ได้ ทำให้เกิดสภาวะความขาดแคลนขึ้น

๓) การเลือก (make a choice) ด้วยเหตุที่ทรัพยากรในการผลิตส่วนใหญ่จะมีความขาดแคลนอันเนื่องมาจากปริมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงมีความจำเป็น ตัวอย่าง การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ผู้ผลิต คือ เกษตรกร ย่อมไม่สามารถทำการเพาะปลูกในที่ดินได้ทั้งผืน เพราะต้องกันพื้นที่บางส่วนไว้ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย พื้นที่ไว้เลี้ยงสัตว์ กันไว้ทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเกษตรกรนำข้าวที่เพาะปลูกได้บางส่วนไปใช้ในการบริโภค บางส่วนเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อการเพาะปลูกต่อไป บางส่วนอาจนำไปขายต่อเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าประเภทอาหารต่าง ๆ

๔) ค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ในการนำทรัพยากรมาใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการบริโภค ไม่สามารถที่จะทำพร้อม ๆ กันได้ จะต้องมีการเลือกทำ มีผลทำให้เกิดค่าเสียโอกาสขึ้น อันเนื่องจากการหมดโอกาสที่ไม่ได้ทำกิจกรรมอย่างอื่น

ดังนั้น ค่าเสียโอกาส จึงหมายถึง มูลค่าสูงสุดของผลประโยชน์ที่จะได้จากทางเลือกที่ต้องสละไป ในบางครั้งค่าเสียโอกาสนี้ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเงินหรือมูลค่าได้อย่างชัดเจน เช่น การเลือกระหว่างไปเที่ยวกับเพื่อนกับการไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด ค่าเสียโอกาสของการไปเที่ยวกับเพื่อนก็คือ ประโยชน์ที่ได้รับจากการไปอ่านหนังสือ เพราะเรามีเวลาจำกัด ไม่สามารถทำพร้อมกันทุกอย่างได้ หรือการปล่อยที่ดินรอบ ๆ บ้านให้ว่างเปล่า ค่าเสียโอกาส คือ การไม่ได้ปลูกพืชผักในบริเวณนั้น

ในการเลือกใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด ควรมีหลักการ ดังต่อไปนี้

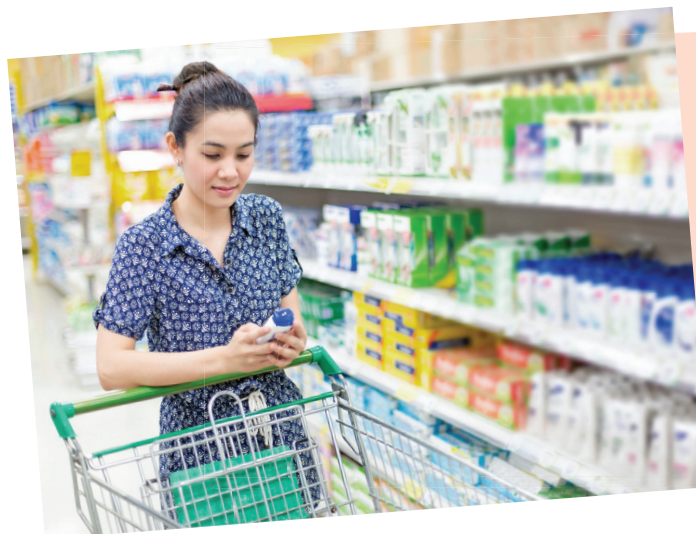

๑. การคำนึงถึงประโยชน์ของทรัพยากรที่จะนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ เช่น การใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูก การอุปโภค บริโภค การนำไม้มาใช้สร้างบ้าน ไม่เผาทำลายป่าเพื่อนำที่ดิน มาใช้เพาะปลูกพืชไร่

๒. การเลือกใช้ทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินอยู่นั้นใช้ทรัพยากร อย่างประหยัด เช่น ในการเพาะปลูกสวนผลไม้ ครั้วเรือนต้อง ตัดสินใจในการเลือกใช้น้ำและที่ดินอย่างประหยัด มิให้มีการทิ้ง ที่ดินให้ว่างเปล่ามากเกินไป หรือใช้น้ำเกินความจำเป็นเพื่อ ป้องกันความสูญเปล่าของทรัพยากร

หลักสำคัญในการเลือกใช้ทรัพยากรดังกล่าวข้างต้นนี้ก็คือ **หลักความคุ้มค่า** นั่นเอง

๓. การมีคุณธรรม เนื่องจากการเลือกใช้ทรัพยากรและกิจกรรมสำหรับการผลิตนั้นย่อมเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้มนุษย์อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข เป็นที่เชื่อมั่นและไว้วางใจซึ่งกันและกัน คุณธรรม จึงมีความสำคัญ โดยแต่ละครัวเรือนจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การประกอบกิจกรรมของตนไม่ควรก่อความ เสียหายให้แก่ผู้อื่น สังคม หรือขัดต่อกฎหมาย คุณธรรมที่สำคัญ เช่น การที่ผู้ผลิตให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ ผู้บริโภค มีความซื่อสัตย์ ไม่หลอกลวงหรือเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคไม่ว่าในกรณีใดๆ เช่น การไม่ใส่สาร ปนเปื้อนในอาหาร การไม่กักตุนสินค้าหรือค้ากำไรเกินควร ควรใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ไม่เป็นอันตรายต่อ ผู้บริโภค การร่วมมือกันรักษาสินแวดล้อม ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ การโฆษณาสินค้า จะต้องคำนึงถึงความเป็นจริงและ คุณภาพเป็นสำคัญ ไม่โฆษณาเกิน ความเป็นจริง เพราะการกระทำ ดังกล่าวเป็นการหลอกลวงประชาชน ซึ่งเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อ ผู้บริโภค การโฆษณาควรมีความ รับผิดชอบและซื่อสัตย์ เพื่อป้องกัน มิให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจาก การถูกชักจูงด้วยวิธีการโฆษณา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาว่าด้วยการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด มาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีมากมายไม่จำกัดอย่างดีที่สุด คือ เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด การตัดสินใจเลือกทำอะไรๆ จะต้องอาศัยการพิจารณา ค่าเสียโอกาสของทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการประหยัดและสามารถวางแผน เลือกแนวทางการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุด

คำถาม ประจำหน่วยการเรียนรู้

๑. การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างไร
๒. ในชีวิตประจำวันนักเรียนใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจเรื่องอะไรบ้าง
๓. ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด จากสถานการณ์นี้ ความรู้ในวิชาเศรษฐศาสตร์จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาได้อย่างไร
๔. นักเรียนสามารถนำความรู้เรื่องทางเลือกทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง
๕. ผู้ผลิตและรัฐบาลนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาแก้ปัญหาความขาดแคลนทรัพยากรในการผลิตได้อย่างไร

กิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

๑. สัมภาษณ์บุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร แล้ววิเคราะห์ความสอดคล้องกับหลักเศรษฐศาสตร์
๒. นำเสนอแลกเปลี่ยนร่วมกันในชั้นเรียน เชื่อมโยงความสำคัญของเศรษฐศาสตร์กับการดำเนินชีวิต
๓. แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม เลือกสินค้าในชีวิตประจำวัน จากนั้นร่วมกันสืบค้นข้อมูลการผลิต แล้วอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้
 - ความสัมพันธ์ของสินค้ากับทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์
 - แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร
 - ผลที่ได้รับจากการจัดสรรทรัพยากร
๔. นักเรียนนำเสนอด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความสนใจ และร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์แลกเปลี่ยน จากนั้นร่วมกันสรุปความรู้ โดยมีครูให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ ความสามารถด้าน	✓ การสื่อสาร
✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา
✓ การใช้ทักษะชีวิต	○ การใช้เทคโนโลยี